

Ministras Rimvydas
Turčinskas

GEROS INICIATYVOS SKINASI KELIĄ

Siekiant atkreipti dėmesį į sergančiuosius širdies ir kraujagyslių ligomis, šių metų birželį Europos parlamente buvo pasirašyta Europos širdies sveikatos chartija. Spalį ji pasirašyta ir Lietuvoje.

„Pasirašydami šią chartiją teigiame, kad mūsų šalyje širdies ir kraujagyslių ligos tampa prioritetinė sveikatos priežiūros sritis“, – sakė Kauno medicinos universiteto (KMU) rektorius ir Lietuvos kardiologų draugijos prezidentas prof. Remigijus Žaliūnas.

Chartiją pasirašęs Sveikatos apsaugos ministras R. Turčinskas džiaugėsi, kad pagaliau žengtas dar vienas žingsnis gerinant širdies ir kraujagyslių ligomis sergančiųjų sveikatos būklę. „Džiugu, kad Lietuvoje išsibėgėja širdies ir kraujagyslių ligų profilaktinės programos. Pernai per metus patikrinta 26 tūkstančiai pacientų, šiemet per pirmą pusmetį – jau 34 tūkstančiai. Pernai šioms programoms skirta 3,5 mln. litų, ateinantiems metams numatyta 5 mln. litų. Šios chartijos patvirtinimas parašais – tai dar viena galimybė širdies ligomis sergantiems pa-

cientams laiku gauti pagalbą. Manau, kad daugelis organizacijų prisidės prie chartijos tikslų įgyvendinimo“, – sakė ministras.

Iki šiol daugiausia dėmesio buvo skiriama širdies ir kraujagyslių ligų gydymui, tačiau dabar daugiau dėmesio manoma skirti prevencijai. „Šių ligų galima išvengti – kiekvienas naujajame tūkstantmetyje gimęs vaikas turi teisę ir galimybę išvengti širdies ir kraujagyslių ligų iki 65 metų“, – teigia prof. R. Žaliūnas.

Kasmet Lietuvoje didžiulio visuomenės dėmesio sulaukia paskutinį rugsėjo sekmadienį nuo 1999-ųjų minima Širdies diena. Lietuvos širdies asociacijos prezidentas doc. P. Šerpytis džiaugiasi, kad jau antri metai vykdoma prof. Aleksandro Laucevičiaus inicijuota Širdies ligų profilaktikos programa, kurios tikslas – pirminėje grandyje išaiškinti didelės rizikos pacientus. Tai labai svarbu užkertant kelią aterosklerozės ir jos komplikacijų vystymuisi. „Tačiau programos rezultatų tikrai neišvysime rytoj – visų darbų pasekmes pajusime po kelerių metų. Jei programą būtume pradėję prieš dešimt metų, tai jau galėtume šnekėti apie darbo vaisius“, – sako doc. P. Šerpytis.

Naujas požiūris į ligoninių bibliotekas

Regina Vaišvilienė

Lietuvos medicinos bibliotekos Informacijos skyriaus vedėja

Skandinavisk
Medisinsk
Informasjon for
Legfolk

Oslo universiteto Medicinos ir sveikatos mokslų bibliotekos specialistės Liv-Berit Henschien ir Anette Munthe Rygoje vykusioje konferencijoje supažindino su Norvegijoje kuriama pacientų informacijos ir mokymo sistema ir pristatė medicinos informacijos portalą SMIL (*Scandinavian Medical Information for Laypersons*). Remdamasi Šiaurės šalių kolegijų pranešimais, pristatysiu, kaip šie klausimai sprendžiami Skandinavijos šalyse.

Skandinavų patirtis

Daugelio Skandinavijos šalių bibliotekų darbuotojai atkreipė dėmesį į keletą veiksnių:

- sparčiai išaugo medicinos informacijos poreikis gimtąja kalba,
- ne visa informacija internete yra patikima, nes ją skelbia kas nori ir kokią nori,
- daugelis bibliotekų, sveikatos priežiūros įstaigų ir pacientų organizacijų kuria ir palaiko savo atrinktas interneto adresų kolekcijas, kurios dažnai dubliuojasi.

Tuo tikslu keletas Norvegijos, Švedijos ir Danijos bibliotekų specialistų nusprendė sukurti bendrą medicinos informacijos paieškos sistemą, suprantamą

nespecialistams. 2000 m. Eva Alopaeus iš Švedijos ir Elisabeth Husem iš Norvegijos parengė projekto planą ir išsiuntė finansinės paramos prašymus įvairioms organizacijoms. 2001 m. projektą parėmė Švedijos Bibliotekų asociacija, skirdama 50 000 Švedijos kronų (apie 5700 eurų). Buvo įkurta 10 asmenų grupė, kurią sudarė Švedijos ir Norvegijos bibliotekininkai ir medicinos seserys.

2002 m. buvo sukurtas portalo maketas. Gauta 3,280 eurų iš Šiaurės šalių informacijos tarybos (*Nordic Council for Scientific Information*). Įsitraukė Suomijos specialistai, nes nemažą Suomijos gyventojų dalį sudaro švedų kalba kalbantys piliečiai.

Informacijai atrinkti buvo naudojami jau anks-

Pastaruoju metu, kai Lietuvoje sparčiai vyksta ligoninių bibliotekų naikinimo procesas, pasaulyje vykdomi projektai stengiantis pagerinti pacientų aprūpinimą informacija, kuriamos naujo tipo ligoninių bibliotekos ar pacientų informavimo ir mokymo centrai.

čiau išreikšti įvairių tarnybų kriterijai bei Europos komisijos patvirtintas nutarimas „eEurope 2002: Quality Criteria for Health related Websites“ http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/ehealth/quality/workshop_report/index_en.htm

Keletas pagrindinių kriterijų, kurių buvo laikomasi atrenkant nuorodas:

- aiškumas, suprantamumas
- autorystės duomenų patikimumas
- duomenų saugumas
- informacijos atnaujinimas
- grįžtamasis ryšys, atsakingumas
- prieinamumas

2004 m. sausio mėn. SMIL pradėjo veikti Norvegijoje. Projektą pradėjo remti vyriausybė. Galutinai sukurta duomenų bazės struktūra.

2007 m. gegužės mėnesį SMIL duomenų bazėje jau buvo užregistruota 8000 įrašų, daugiau nei 1500 temų, 90 proc. – interneto adresai su jungtimis į ištinus tekstus.

Apskritai Norvegijoje specializuota sveikatos priežiūros sistema pagrįsta šiais principais:

- pacientų gydymas
- sveikatos specialistų mokymas
- mokslinė klinikinė veikla (universitetinės ligoninės)

• pacientų informavimas ir mokymas

Pastaroji nuostata, įtraukta į Norvegijos teisės norminius dokumentus kaip „Pacientų teisių aktas“ (*The Act of Patients Rights 1998–99*), kurioje įrašytas punktas „**Pacientų informavimas ir mokymas**“, kuriame nurodoma, kad pacientai turi teisę gauti visą reikalingą informaciją apie sveikatą jiems aiškiai suprantama kalba ir forma.

Kodėl išaugo domėjimasis medicinos informacija?

- noras išsiaiškinti sveikatos sutrikimo priežastis, problemas
- pasiruošimas einant pas gydytoją konsultacijai, tyrimams ar operacijai
- noras susipažinti su naujais tyrimo metodais, gydymo būdais, kad galėtų dalyvauti priimančias sprendimus kartu su gydytoju
- daugiau sužinoti apie tai, ką pateikė sveikatos priežiūros specialistai
- sveikatos reabilitacijos tikslais: kaip toliau gyventi po operacijos, susirgus lėtine liga ar tapus neįgaliam
- rasti atsakymą, kaip elgtis bendraujant su artimaisiais, sergančiais lėtine liga, sužinojusiais nepalankią diagnozę, tapusiais neįgaliais, ir kitais klausimais

Ligoninės biblioteka ar pacientų mokymo informacijos centras?

Didelio skirtumo tarp ligoninės bibliotekos ar pacientų mokymo informacijos centro tikriausiai nebū-

tų, jei ne naujų technologijų įsiveržimas.

Tokio centro modeliu Norvegijoje šiuo metu yra laikomas Ullevaal universiteto ligoninės mokymo centras.

Ullevaal universiteto ligoninė yra didžiausia ligoninė Norvegijoje. Joje dirba daugiau kaip 8500 darbuotojų, turi 1200 lovų somatinėmis ir psichikos ligomis sergantiems pacientams, taip pat čia yra didelis traumatologijos centras bei didžiausia šalyje greitosios pagalbos ligoninė. Taip pat 8 aukštų 140 kambarių viešbutis pacientams ir jų artimiesiems, kuriame įsikūręs ir Pacientų informacijos ir mokymo centras. Biblioteka integruota į centro veiklą.

Pacientų informacijos ir mokymo centras yra visiškai finansuojamas iš ligoninės biudžeto. Centras įkurtas 2000 metais. Jame dirba 4 bibliotekininkai ir 2 sveikatos priežiūros specialistai.

Centro uždaviniai:

- teikti kvalifikuotą medicinos informaciją ligoniams, jų artimiesiems, plačiai visuomenei
- sudaryti sąlygas pacientus mokyti informacijos paieškos bei galimybę laisvai naudotis internetu, elektroniniu paštu
- įrengti diskusijų kambarius, kur pacientai, pacientų organizacijos galėtų susitikti su specialistais profesionalais, dalintis patirtimi, diskutuoti
- biblioteką aprūpinti reikiama literatūra: knygomis, žurnalais, garso ir vaizdo įrašais bei technika jai naudotis. Ne tik bibliotekoje, bet ir palatoje
- teikti pagalbą ir patarimus apie pacientams skirtą literatūrą sveikatos priežiūros specialistams
- sudaryti tokias sąlygas, kad pacientai ir jų artimieji galėtų atsipalaiduoti ir gerai jaustis

Biblioteka yra pritaikyta žmonėms su negalia. Diskusijų kambariai įrengti taip, kad galima būtų juos transformuoti į reikiamo dydžio erdves susitikimams, diskusijoms, kursams vesti.

Ligoninių bibliotekos, pacientų mokymo centrai glaudžiai bendradarbiauja su:

- pacientų mokymo grupėmis
- pacientų, medikų ir kitomis visuomeninėmis organizacijomis
- viešosiomis bibliotekomis

Norvegijoje tokie centrai įkurti apytikriai 40-ye ligoninių. Tai naujas procesas, nėra patvirtintas standartas, todėl jie yra gana skirtingi tiek aplinka, tiek technika, tiek aptarnavimo bei informacijos teikimo galimybėmis.

Norėję, kad ši graži Skandinavijos šalių patirtis būtų geras pavyzdys ir mūsų sveikatos priežiūros įstaigų vadovams, kad pacientų švietimas tikrai būtų ne tik įrašyta eilutė įvairiuose projektuose, programiniuose dokumentuose, tokiuose kaip E.sveikata (http://www.sam.lt/lt/main/sveikatos_apsauga/el_sveikata), bet duotų realią naudą ugdant sveikatos raštingumą, kuriant sveiką visuomenę.

Jei anksčiau biblioteka buvo suprantama kaip literatūros saugojimo ir išdavimo vieta, tai dabar bibliotekoje turi atsirasti vietos naujoms technologijoms: kompiuterinei technikai informacijos ieškoti internete, garso ir vaizdo aparatūrai ir kitoms priemonėms informacijai perduoti ar ją vartoti.

Kolegės iš Skandinavijos užsiminė, kad pas juos šis procesas nepajudėjo tol, kol nebuvo priimti įstatymai, o Ullevaal centro atsiradimą didžiąja dalimi nulėmė tai, kad direktorius, pabuvojęs Amerikoje, atkreipė dėmesį į tai, kad tokios paslaugos, kaip viešbučiai pacientams ir jų artimiesiems, informacijos ir mokymo centrai, yra dalis sveikatos gerinančių sąlygų.